

Rapport insatsen Små språk i Norden för år 2020

Insatsens nummer: 101414

Utförare av insatsen: Institutet för språk och folkminnen (Isof), Sverige

Ad hoc-gruppen utsedd sommaren 2019

Sammanfattning

Arbetet inom ramen för insatsen Små språk i Norden har under hela året fortsatt att utgå från den analys av mandatet som ad hoc-gruppen ställde sig bakom under 2019.

Till följd av pandemin Covid-19 har aktiviteter anpassats till nya förutsättningar förorsakade av begränsningar i möjligheter att delta eller genomföra sådant som konferenser, workshops och mässor genom fysiska möten. Aktiviteter har istället genomförts digitalt. Flera ytterligare aktiviteter har påbörjats och inplanerats för slutet av 2020 och hela 2021 men i en form och med ett innehåll som är anpassat efter pandemins förutsättningar och verkningar. Isof har ansökt om, och fått beviljat, en förlängning av mandatet för insatsen för att kunna fullfölja arbetet under hela nästkommande år och början av 2022.

Inledning

Arbetet inom ramen för insatsen Små språk i Norden har under hela året fortsatt att utgå från den analys av mandatet som ad hoc-gruppen ställde sig bakom under 2019.

Under vintern inriktades arbetet på att skapa en beredskap för att pandemin skulle sträcka sig längre än under hösten 2020. Isof utarbetade en covid-arbetsplan med tillhörande budget. Planen innehöll två scenarion, ett där pandemin skulle klinga av under hösten 2020 och en annan att pandemin skulle fortgå under åtminstone hela 2020. Arbetet under våren och sommaren 2020 kom därför att handla om att skapa fler kontaktvägar med kommande samarbetspartners och att planera åtgärder under resten av 2020 som kunde genomföras utan resor och fysisk samvaro.

Genomförda aktiviteter under 2020

Webbinarium om språkteknologi

Den inplanerade konferensen om språkteknologi i anslutning till de nordiska språkdagarna i Oslo i augusti anordnades som ett webbinarium den 26 augusti via mötesverktyget Zoom. Webbinariet hade ett välfyllt program med flera stora namn inom det språkteknologiska fältet i Norden och över hundra deltagare från samtliga nordiska länder och områden.

Förutom att lyfta betydelsen av språkteknologisk utveckling för att stärka och revitalisera små språk i Norden kom webbinariet att syfta till att öka kunskapen om vad språkteknologi är och vilka förutsättningar – och utmaningar - det finns för de nordiska länderna att stötta utvecklingen inom området.

Vid webbinariet, men framförallt i efterhand, är det flera deltagare som uttryckt att dagen gav värdefull information om språkteknologi och dess betydelse för små språk. Det har också lyfts en önskan om att ämnet ska fortsätta att diskuteras och lyftas upp i olika sammanhang.

Avsikten är att webbinariet ska följas upp under sommaren 2021, förhoppningsvis genom en workshop i Oslo. Efter webbinariet har personer kopplade till insatsen Små språk i Norden deltagit i svensk radio om språkteknologi och små språk samt i möte med Google US för att diskutera utmaningar och möjliga lösningar inom deras sfär.

Forskar- och expertworkshop

Den 26-27 augusti genomfördes en forskar- och expertworkshop via mötesverktyget Zoom. Workshopen var från början planerad att hållas i Stockholm men fick med anledning av pandemin arrangeras digitalt.

Workshopen samlade experter och forskare inom området språkrevitalisering/stärkande av små språk och hade deltagare från samtliga nordiska länder och områden inklusive en bra representation från flera olika nordiska teckenspråk.

Den övergripande målsättningen för workshopen var att påbörja arbetet med en nordisk sammanställning av goda exempel som stärker och revitaliserar små språk, med fokus på vilka metoder och verktyg som fungerar väl och vilka som inte har lika goda effekter på nordisk nivå. Mer konkret målsättning var att diskutera vad forskarna och experterna vet i dag, hur en sammanställning skulle kunna se ut och göras och vilka erfarenheter som är särskilt viktiga att lyfta fram.

Vid workshopen, som pågick under två dagar, deltog närmare ett femtiotal forskare och experter från samtliga nordiska länder och särskilda områden. Under workshopen fanns en tydlig vilja att bidra med kunskap till en sammanställning över framgångsfaktorer och att diskutera dess innehåll. Vid workshopen framfördes också en idé om att på nordisk nivå undersöka möjligheterna till att göra en effektstudie över insatser för att stärka och revitalisera små språk som ytterligare ett led i att förbättra åtgärder och insatser.

Forskar- och expertsammanställning i form av en vägledning

Efter workshopen har arbetsgruppen vid Isof påbörjat arbetet med ett koncept för en sammanställning av forskarnas och experternas kunskap kring och erfarenhet av insatser för att stärka och revitalisera små språk. Avsikten är att knyta både skribenter och en referensgrupp till arbetet med att ta fram en sammanställning baserad på forskning och beprövad erfarenhet.

I korthet är utgångspunkten och målsättningen med sammanställningen följande:

Situationen och förutsättningarna för de små språken i Norden skiljer sig åt och därmed också behoven och tillvägagångssätten att stärka och revitalisera språken. Inte desto mindre finns gemensamma framgångsfaktorer i arbetet med att revitalisera små språk i Norden likväl som skillnader som är viktiga att vara medveten om.

För att bidra till att tillvarata de erfarenheter som finns från forskning och beprövad erfarenhet och i första hand ge vägledning till beslutsfattare och tjänstepersoner som arbetar med att stärka och revitalisera små språk i Norden behövs en sammanställning av framgångsfaktorer och goda exempel.

Sammanställningen ska vara utformad som en vägledning med kortare texter från forskare blandat med exempel från genomförda insatser. En vägledning bör vara aktivitetorienterad dvs. utgöra ett stöd inför planering och bedömning av insatser och åtgärder.

Arbetet med sammanställningen har inletts och kommer enligt planen att pågå under första halvåret 2021. Arbetsgruppen har förhoppningen att sammanställningen dessutom ska kunna användas till kunskaps- och intressehöjande insatser gentemot nordiska organ som på olika sätt arbetar med språk-, utbildning- och kulturfrågor samt bidragsfördelning inom Norden.

Ad hoc-gruppsmöten

I maj 2020 hölls ett ad hoc-gruppsmöte via det digitala mötesverktyget Zoom. Det kom framförallt att handla om att förankra anpassningen av insatsens aktiviteter under pandemin. Vid mötet konstaterades också att den digitala mötesformen fungerade överraskande bra och att det vore möjligt med fler möten digitalt framöver.

Den 27 oktober hölls ett andra ad hoc-gruppsmöte för insatsen under 2020. Mötet kom framförallt att handla om forskar- och expertworkshopen som genomförts och det stundande arbetet med en sammanställning av framgångsfaktorer. Även denna gång genomfördes mötet digitalt.

Vid mötet presenterades också ett förslag på en ny åtgärd aktivitet inom ramen för insatsen som handlar om att kombinera matkultur och små språk i Norden. Utgångspunkten är att det är få saker som förenar oss människor så tydligt som mat. Vart än i världen en person befinner sig brukar maten hamna i fokus. Varje matkultur berättar en historia om just den gruppen och området. Mat är både

kultur och identitet men också minnen, gemenskap, högtider och traditioner. Matkulturen är dessutom ofta förknippad med språket och brukar ofta innehålla en rik och särskild terminologi.

Aktiviteten kommer mer konkret att innebära att låta producera och sprida ett antal korta, enkla mat(lagnings)filmer på några av de små språken i Norden. Syftet är att öka kunskapen och intresset för små språk i Norden och tillhörande matkulturer genom att nå matintresserade och språkintresserade via sociala medier, framförallt Youtube.

Omställning med anledning av covid-19

Arbetet inom ramen för insatsen Små språk i Norden har under hela året fortsatt att utgå från den analys av mandatet som ad hoc-gruppen ställde sig bakom under 2019.

Under första delen av 2020 hamnade insatsen Små språk i Norden, i likhet med många andra insatser, i en situation av påtvingat avvaktande. Det var varken aktuellt att genomföra planerade aktiviteter eller planera kommande events då det var omöjligt att förutse pandemins utveckling och påverkan på de nordiska länderna och dess befolkningar.

Efter att under hösten 2019 ha fokuserat på att tydliggöra delmålsättningar, målgrupper och huvudfokus för insatsen var avsikten att under 2020 genomföra ett flertal aktiviteter på olika platser och i skilda sammanhang i de nordiska länderna och särskilda områdena.

Emellertid fick den snabba spridningen av covid-19 under våren 2020 till följd att ett flertal inbokade aktiviteter avbokades eller sköts på en oviss framtid. Aktiviteter som skjutits framåt, eller behövt ställas in är bl.a. medverkan eller arrangemang vid Nordiska språkdagarna i Oslo, Nordiska rådets session i Reykjavik, Bokmässan i Göteborg, Samiska nationaldagsfirandet i Nordens hus i Reykjavik och skolmässan Educa 2021 i Helsingfors.

Reflexioner efter 2020

Pandemin har inneburit en tydlig påverkan på Isofs möjligheter att genomföra insatser som planerat. Mycket av det arbete som lagts ned under 2019 och början av 2020, innan pandemin bröt ut, har utgått ifrån att fysiska möten, mässor, konferenser, workshops och att fysiskt nätverkande skulle vara möjligt.

Flera fastlagda arrangemang med samarbetspartners har fått ställas in eller skjutas på en osäker framtid. Möjligheterna att genomföra insatsen enligt plan har varit starkt begränsad.

Ett relativt tidigt anpassningsarbete under våren 2020 har ändå möjliggjort att flera aktiviteter trots allt kunnat genomföras. Ytterligare flera aktiviteter har

därutöver påbörjats eller inplanerats men nu i en form och med ett innehåll som är anpassat efter pandemins förutsättningar och verkningar.

Isof hyser sammantaget tillförsikt att insatsen under 2021, trots en trolig fortsättning av pandemin även under kommande år, i all väsentlig del kommer att kunna genomföras så att syftet med mandatet uppfylls. Enligt uppsatt budget kommer avsatta medel att förbrukas med en tyngdpunkt under 2021 då merparten av de mer kostsamma åtgärderna är planerade att fullföljas. Isof har därtill ansökt om en förlängning av mandatet för insatsen under första halvan av 2022 för att möjliggöra aktiviteter under hela kommande året och en bit in under 2022.

Lärdomar

En viktig utgångspunkt för insatsen Små språk i Norden är att skapa möten kring språk och språkrevitalisering i de nordiska länderna och områdena. Innan pandemin bröt ut var avsikten därför att stå värd för eller samarbeta kring en rad olika fysiska möten, events och konferenser. Istället har arbetet under 2020 i huvudsak skett digitalt. Fördelarna med att genomföra aktiviteter på det sättet har visat sig vara flera. Det minskar resandet och därmed har såväl tid som medel sparats för samtliga inblandade parter. Dessutom möjliggör digitala aktiviteter att fler individer har möjlighet att delta vid arrangemangen. Deltagandet bedöms därför ha varit högre vid genomförda aktiviteter än om de genomförts fysiskt.

Samtidigt kräver både genomförandet av och medverkan vid digitala aktiviteter ett tekniskt kunnande. Det kan utgöra ett hinder för genomförande och medverkan och det har visat sig vara mycket värdefullt att ha en teknisk support vid arrangemangen som löpande kan lösa problem som uppstår under mötet eller föreläsningen. En tydlig brist som digitala aktiviteter har i jämförelse med fysiska möten är att de personliga, mer informella kontakterna uteblir. Det viktiga samtalen och nätverkan det i pauserna är svåra, om ens möjliga, att aktivt skapa vid digitala möten. För att, i viss mån, kompetenserna för detta så finns ett ökat behov av separata kontakter med deltagare vid mötena innan och efter arrangemangen.

Även om det visat sig finnas flera positiva aspekter med att genomföra arrangemang digitalt och att det i stor utsträckning visat sig bli lyckade möten passar inte formen vid alla tillfällen. Bortsett från att pandemin orsakat förskjutningar av planerade aktiviteter har den tills vidare omöjliggjort vissa arrangemang som kräver fysisk närvaro. Isof har därför sett behov av att förlänga insatsens mandat in under 2022 och ansökt om en förlängning hos NMR. Förhoppningen är att en fortsättning av insatsen under 2022 i kombination med att pandemin förhoppningsvis är under bättre kontroll längre fram möjliggör genomförandet av aktiviteter där fysisk närvaro och resor krävs. Tillsammans med övriga genomförda aktiviteter möjliggör det att på ett ännu bättre sätt nå målsättningarna i mandatet för insatsen.